

TALİBAN, BAĞIMSIZLIK VE TEMEL İNSAN HAKLARI

21 Ağustos 2021

Yıldırım Koç

“Taliban’ı desteklediğini” açık açık ifade edenler var. Mantıklarını anlamakta gerçekten zorluk çekiyorum.

Bir de şöyle bir ikilem koyuyorlar: “Taliban mı, emperyalizm mi? Hangisini destekliyorsun?” Böylesine sığ ve tek boyutlu bir yaklaşım, sorgulama yeteneğini yitirmiş çok küçük bazı kesimlerde destek bile buluyor. Bu küçücük kesim, Taliban’a karşı çıkanları hemencecik Amerikan yanlısı olmakla, emperyalizmi savunmakla suçluyor. Düşükleri ilkelliği üzülenek izliyorum.

Önce bir noktaya açıklık getirmek gerekir.

Bir ülke (devlet) niçin bağımsız olmak ister?

Geleceğine kendisinin karar verebilmesi için.

Ancak “kendisi” kimdir?

Belirli bir sınıf mı? Belirli bir toplumsal yapı mı? Yoksa demokratik bir biçimde halk mı?

Bağımsızlık savaşını başardıktan sonra sermayedar sınıfın diktatörlüğü kurulacaksa, bağımsızlık insanların özgürleşmesini değil, yabancı hakimiyeti ve diktası yerine, kendi yurttaşı sermayedarların hakimiyeti ve diktasını getirmiş demektir. Böyle bir bağımsızlığı tartışmak gerek.

Bağımsızlık savaşını kazanıldıktan sonra, din adamlarından oluşan bir anti-demokratik örgütlenmenin diktatörlüğü kurulacaksa ve insanlığın evrensel değerler olarak kabul ettiği temel hak ve özgürlükler ayaklar altına alınacaksa, yerin dibine batsın böyle bağımsızlık.

Bağımsızlık savaşını, halkçılıkla taçlandırılacaksa, ülkede yaşayan insanlar çeşitli kesimlerin kulluğundan kurtarılacak ve demokratik işleyişler oluşturulacaksa, evrensel temel hak ve özgürlükler kullanılabilirse, durum farklıdır; Atatürk’ün yolunda ilerliyoruz demektir.

Bağımsızlık insanların özgürlüğü, huzuru, refahı ile bütünlük kazandığında anlamlıdır. Bağımsızlık laikliği de önkoşuludur; ancak laikliğin garantisi değildir. Bağımsızlık, laiklik için gerekli, ancak tek başına yetersiz, koşuldur.

Taliban’ı ve evrensel temel insan hak ve özgürlüklerini ortadan kaldıran bir ülkenin bağımsızlık kazanmasını savunmanın birkaç nedeni olabilir.

Taliban’ı destekleyenlerin mantığını anlamaya çalışalım.

Taliban, şeriat düzenini uygulayacağını açık açık ifade ediyor. Daha önce yaptıklarının yapacaklarının habercisi olduğunu söyleyebiliriz. Perşembenin gelişi Çarşambadan bellidir. Bazı kişiler, şartların değiştiğini ve Taliban’ın da değişeceği öngörüsünde bulunuyor. Göreceğiz; ancak dünyada şeriatla anti-demokratik bir biçimde yönetilen, evrensel temel hak ve özgürlükleri ayaklar altına alan ülkeler hâlâ var. Suudi Arabistan’ı, Sudan’ı, Malezya’yı ve hatta İran’ı düşünün. Taliban ise bunların en acımasızı. Bir de Atatürk Türkiye’sine bakın. Tüm eksikliklerimize rağmen ne kadar farklıyız.

Peki, niçin bazı çevreler Taliban’ı destekliyor, desteklediğini açık açık söylemekten de çekinmiyor.

Taliban kafasında olanları tartışmıyorum. Türkiye’de de evrensel temel hak ve özgürlükleri çiğneyerek din adamlarının diktatörlüğünü kurmaya, insanları şeyhlerin kulu haline getirmeye çalışan akımlar var. Onlar, Atatürk Türkiye’sinin açık düşmanlarıdır.

Taliban’ın mücadelesi sonucunda ABD emperyalizminin yenilgiye uğratılmasını Taliban’a destek vermek için yeterli görebilirsiniz. Ben bunu yeterli görmüyorum; yukarıda belirttiğim gibi, evrensel temel insan hak ve özgürlüklerine saygı duyulmayan bağımsız bir ülkenin insanlığın geleceği açısından tehlikeli olduğunu düşünüyorum. Bu görüşü savunanlar, devlet yönetmeye kalkan Taliban’ın aşırılıklarından arınarak, daha toparlayıcı ve özgürlükçü bir yola girmek zorunda kalacağını belirtiyor. Çok iyimserler. İran’da Humeyni’nin işbaşına gelmesinin ardından şeriat düzeninin uygulanmasıyla başta İran Komünist Partisi Tudeh olmak üzere, özgürlükçü düşüncüyü savunanların on yıllar boyunca hangi muamelelere maruz bırakıldığını bilen bizim kuşak, bu konuda çok daha ihtiyatlı.

ABD’nin Afganistan’daki yenilgisi emperyalizme önemli bir darbe indirdi mi? Sanmıyorum. Artık çok-kutuplu bir dünyada yaşıyoruz. Kapitalizmin 2008 yılından beri süren üçüncü küresel krizi de bu

olguya eklendiğinde, başta ABD olmak üzere emperyalist ülkeler yeni stratejiler oluşturuyor. Kaynaklarını Afganistan'da harcamak yerine, ekonomik ve askeri güçleri artan Çin Halk Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu'na karşı yeni teknolojiler geliştirerek kullanma stratejisi önem kazanıyor olabilir. Eski askeri teknolojilerle Çin'e ve Rusya'ya yönelik saldırılarda mekânsal yakınlık önemliydi. Bir dönem Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeleri izleyebilmek için Karadeniz sahilinde birçok kentte radarlar ve binlerce Amerikan askeri vardı. Yeni teknolojiler bu uygulamayı gereksiz kıldı. Buralara harcanan kaynaklar, ileri teknolojilerle aynı işi daha başarılı bir biçimde yapmak için kullanıldı. ABD'nin Afganistan yenilgisinin ve bu ülkeden çekilmesinin ardında böyle yeni bir strateji de olabilir.

Devletler arasındaki ilişkiler ise farklıdır. Sovyetler Birliği 1939 yılında Nazi Almanyası ile saldırmazlık antlaşması imzaladı. Birçok ülkede bu yüzden intihar eden komünistler oldu; ancak Sovyetler Birliği de, Nazi Almanyası da günün koşullarında böyle bir adımı atmak durumunda kalmıştı. Olan, başka ülkelerde yaşayan ve Sovyetler Birliği'nin politikalarına göre tavır belirleyen komünist partilerine oldu; büyük itibar ve güç kaybettiler. Çin Halk Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu, Hindistan gibi ülkeler, devletler arasındaki ilişkileri sürdürmek durumunda. Her ülke, haklı olarak, kendi çıkarlarını ön planda tutarken, diğer ülkelerdeki rejimlerin insan haklarına saygı gösterip göstermediğini pek dikkate almıyor. Güney Afrika'da ırk ayrımı rejiminin uygulandığı dönemde bile birçok ülke ilişkilerini sürdürdü. 12 Eylül Darbesi sonrasında Sovyetler Birliği'nin darbecilere karşı tavrı da bazı örgütleri sıkıntıya sokmuştu. Devletler arasındaki ilişki ayrı. Ancak eğer kendi politikalarınızı bazı başka devletlerin politikalarına bağımlı olarak belirlerseniz, Taliban'ı destekleyebilirsiniz.

Ülkelerin ve devletlerin bağımsızlığı, bağımsızlığını kazanan ülkede evrensel temel insan hak ve özgürlüklerine saygı gösteren bir düzenin kurulması durumunda anlamlıdır. Taliban, Hıristiyanlığın engizisyon döneminin anlayış ve yapılanmasının günümüzdeki çağdışı benzeridir. Taliban'dan çağdaş, demokratik, insanlığın gelişimine katkıda bulunacak adımlar beklemek, tekedan süt sağmaya çalışmaktır. Taliban gibi Atatürk ve demokrasi düşmanı bir örgütü savunan ve destekleyenler, başka gerekçeleri yoksa, abesle iştilal etmekte ve kendi ayaklarına kurşun sıkmaktadır.